

1.4. 2023 m. baudžiamųjų įstatymų pokyčiai ir iniciatyvos

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos

Baudžiamosios teisės ir proceso institutas

Dr. Linas Žalnierius

E. paštas linaszalnierius@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-23-01-04

Santrauka. Straipsnyje sistemiškai analizuojami svarbiausi 2023 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pokyčiai ir naujovės. Koncentruotai aptariama priimtų naujovių įtaka ir reikšmė teisės taikymo praktikai. Analizuojami pokyčiai pasižymėjo siekiu sistemiškai harmonizuoti Baudžiamąjį kodeksą, panaikinti perteklinį reglamentavimą ir efektyvinti įstatymo taikymą praktikoje. Straipsnyje taip pat atskleidžiama, kad baudžiamosios justicijos sistema įgyvendintais pokyčiais orientuojama į atsakomybės už lengvesnius nusikaltimus persvarstymą susikoncentruojant į sunkesnius nusikaltimus, siekiant bausmių proporcingumo, derinant prie šiuolaikinių nusikaltimų sudėtingumo ir mažinant mažiau pavojingų veikų kriminalizavimą. Sistemiškai apžvelgiant priimtus pakeitimus aptariamas jų ryšys ir reikšmė kitiems įstatymams, įvertinant ir giminingų teisės šakų įstatyminius pokyčius, tapusius strateginiu posūkiu link griežtesnio požiūrio į kriminalinę žvalgybą ir teisminį procesą, taip stiprinant visuomenės saugumą ir siekį sukurti platesnį teisinių priemonių, kurių reikia vykdant nusikaltimų išaiškinimą ir prevenciją. Straipsnyje pasisakoma dėl reikšmingų baudžiamojo įstatymo pakeitimo projektų, kurie nebuvo patvirtinti, tačiau sulaukė platesnių diskusijų viešojoje erdvėje.

Reikšminiai žodžiai: baudžiamasis kodeksas; baudžiamojo kodekso pakeitimai; dispozicijų ir sankcijų pokyčiai; dekriminalizavimas.

Įvadas

Lietuvos Respublikos Seime 2023 metų balandžio 27 dieną buvo priimtas ir 2023 metų birželio 1 dieną įsigaliojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnių pakeitimų įstatymas (Nr. XIV-1925)¹. Įstatymas nulėmė nemažai reikšmingų Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) pokyčių, kurie buvo sistemiškai suderinti su tą pačią dieną įsigaliojusiais Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122, 151, 167 ir 225 straipsnių pakeitimo

1 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224-1, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267-1, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253-2, 256-2, 260-1, 266-1, 267-2, 267-3, 276-4, 282-1 straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8475.

įstatymu (Nr. XIV-1927)², Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 113¹, 187¹, 474¹ straipsniais įstatymu (Nr. XIV-1926)³, taip pat su Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymu (Nr. XIV-1928)⁴.

Pakeistos baudžiamojo įstatymo nuostatos turėjo būti sistemiškai iš naujo apsvaistytos siekiant įvertinti galiojančių normų tarpusavio suderinamumą ir proporcingumą: buvo būtina peržiūrėti normų dispozicijas, sankcijas, įvertinti ekonominių rodiklių dydžius, jų sąryšį su valstybės ekonomine situacija ir atitinkamai įvertinti įstatymų atitiktį teisingumo vykdymo principams.

Paminėti BK pakeitimams reikalinga sisteminė apžvalga ir jų įvertinimas, todėl šiame straipsnyje aptariami įgyvendinti sisteminiai BK pakeitimai, susiję su naujai atsiradusiais „didelės“ ir „labai didelės“ vertės ar žalos kvalifikuojančiais požymiais, taip pat pokyčiai, susiję su padidėjusiais kai kurių nusikalstamų veikų dalyko vertės dydžiais, aptariami kai kurie reikšmingi atskirų nusikalstamų veikų dispozicijų ir sankcijų pokyčiai, taip pat naujų papildomų sudėties požymių įtvirtinimai, kai kuriais atvejais griežtinantys baudžiamąją atsakomybę. Straipsnyje aptariamas ir veikų dekriminalizavimo procesas, švelnesnių bausmių už kai kuriuos sunkius nusikaltimus įtvirtinimo tendencijos. Galiausiai analizuojami kitų įstatymų (Baudžiamojo proceso kodekso, Administracinių nusižengimų kodekso ir Kriminalinės žvalgybos įstatymo) pakeitimai, susiję su nagrinėjamais BK pakeitimais.

Siekiant atskleisti priimtų įstatymo pakeitimų turinį, svarbą ir reikšmę, naudoti dokumentų analizės, loginis ir apibendrinimo metodai.

1.4.1. Veikų kriminalizavimo ir dekriminalizavimo procesas

Kriminalizavimo ir dekriminalizavimo procesas yra sudedamoji valstybės baudžiamosios politikos dalis, visada susijusi su baudžiamųjų įstatymų priėmimu⁵. Analizuojamų pakeitimų pagrindu aktualioje BK suvestinėje redakcijoje⁶ kai kurios veikos buvo visiškai, o kitos tik iš dalies dekriminalizuotos.

Įstatymų leidėjas pakeitimais dekriminalizavo BK 219 straipsnio 3 dalyje buvusį baudžiamąjį nusižengimą (kai nesumokama mokesčių ne daugiau nei 10 MGL). Po pakeitimų numatoma tik administracinė atsakomybė. Buvo dekriminalizuotas BK 204 straipsnio 2 dalyje įrašytas

2 Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122, 151, 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8477.

3 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113-1, 187-1, 474-1 straipsniais įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8476.

4 Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8478.

5 Gintaras Švedas, „Veikos kriminalizavimo kriterijai“, *Teisė* 82 (2012): 13, <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367186314675/J.04~2012~1367186314675.pdf>.

6 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2024-01-01), *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

baudžiamasis nusižengimas (kai dėl veikos nėra padaroma didelės turtinės žalos). Tokie BK pakeitimai atspindi strateginį teisinių ribų, taikomų didelės vertės turtui ar įsipareigojimams ir didelei turtinei žalai nustatyti, koregavimą. Šiais pakeitimais atsižvelgiama į šalies ekonomikos pokyčius siekiant užtikrinti, kad teisės normos išliktų aktualios ir veiksmingos šiuolaikiniame ekonominiame kontekste.

BK 201 straipsnio 1 dalyje dekriminalizuota dalis nusikalstamos veikos – aparatų storiams naminiams alkoholiniams gėrimams gaminimas, laikymas, gabenimas ar realizavimas, ir dabar tokie neteisėti veiksmai užtraukia administracinę atsakomybę. Įstatymų leidėjas disponavimo aparatais alkoholiniams gėrimams gaminti nebelaiko pavojingu ir galinčiu užtraukti baudžiamąją atsakomybę, taip įgyvendinant *ultima ratio* principo įgyvendinimą.

Dalinis dekriminalizavimas nustatant didesnius reikalavimus, būtinus baudžiamajai atsakomybei kilti, užfiksuotas BK 204, 206, 208, 209, 219, 220, 221 straipsniuose⁷. Todėl kai kuriuose straipsniuose minimali baudžiamosios atsakomybės riba nuo 100 MGL (5 000 eurų) pakilo iki 400 MGL (20 000 eurų), o kituose – nuo 400 MGL iki 900 MGL (45 000 eurų). Pavyzdžiui, įstatymų leidėjas nusprendė, kad veiksmai, kuriais neteisėtai disponuojama 900 MGL vertės nesiekiančiu turtu, nebėra pavojingi ir už juos baudžiamoji atsakomybė nebekyla. Atitinkamai bylose dėl paminėtų straipsnių pradėti ikiteisminiai tyrimai pakilus baudžiamosios atsakomybės kartelei. Tokios veikos tik iš dalies dekriminalizuotos, nes, pasikeitus tiriamų nusikalstamų veikų minimaliai baudžiamumo ribai, buvo tik susiaurintos baudžiamosios atsakomybės ribos, jos visiškai nepanaikinant⁸.

BK 222 ir 223 straipsnių pakeitimais buvo aiškiai atskirta BK 222 ir BK 223 straipsniuose numatyta nusikaltimo kaltės forma. Po pakeitimų BK 223 norma dabar gali būti inkriminuojama tik joje numatytas veikas padarius dėl neatsargumo. Jeigu padarytos veikos tyčinės, atitinkamai jos turi būti kvalifikuojamos pagal BK 222 straipsnį, taip išsprendžiant normos aiškinimo loginius ir sisteminius trūkumus. Tai itin aktualu tais atvejais, kai įstatymų nustatyta tvarka nustatytą laiką nėra išsaugomi finansinės apskaitos dokumentai, taip pat kai buhalterinė apskaita buvo netvarkoma arba neorganizuojama teisės aktų nustatyta tvarka. Todėl pagal BK 223 straipsnį kvalifikuojamos veikos, kurios galimai padarytos tyčine kaltės forma, po pakeitimų turėjo būti perkvalifikuotos pagal BK 222 straipsnį. Analogiškai baudžiamoji atsakomybė po įsigaliojusių pakeitimų kyla tik esant neatsargiai kaltės formai.

Atskirai paminėtas praeitais metais visuomenėje daug dėmesio sulaukęs siekis dekriminalizuoti disponavimą nedideliu kanapių kiekiu, pateikiant siūlymus panaikinti baudžiamąją atsakomybę pagal BK 259 straipsnio 2 dalį asmenims, kurie neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė,

7 Pavyzdžiui, BK 204, 206, 208, 209 straipsniuose didelės žalos riba nuo 150 MGL pakilo iki 400 MGL. BK 219 straipsnio dispozicijoje įtvirtinta konkreti nesumokėtų mokesčių suma – 400 MGL, o kvalifikuotoje sudėtyje nesumokėtų mokesčių suma padidinta nuo 500 iki 900 MGL. O BK 220 ir 221 straipsnių pagrindinėse sudėtyse išvengtų mokesčių suma pakelta nuo 100 MGL iki 400 MGL, kvalifikuotoje sudėtyje atitinkamai nuo 750 MGL iki 900 MGL ir nuo 500 MGL iki 900 MGL.

8 Švedas, *supra note*, 5: 23.

gabeno ar siuntė nedidelį kiekį kanapių (jų dalių), kanapių aliejaus, kanapių dervos, kanapių ekstraktų ar tinktūrų neturėdami tikslo jų parduoti ar kitaip platinti⁹. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarcos pagrindinio komiteto išvadoje¹⁰ buvo teigiama, kad asmenys, padarę minėtą veiką, atsakomybėn turėtų būti traukiami ne pagal BK 259 straipsnio 2 dalį, o pagal kartu teikiame Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo, Kodekso papildymo 71¹ straipsniu įstatymo projekte¹¹ numatomą Administracinių nusižengimų kodekso 71¹ straipsnį. Vis dėlto ši BK pakeitimo iniciatyva nebuvo įgyvendinta įstatymų leidėjui nepatvirtinus įstatymo projekto ir buvo nuspręsta tęsti diskusijas šiuo klausimu. Manytina, kad grėsmės visuomenės sveikatai baimė nulėmė pokyčių atmetimą.

Reikšmingas pokytis įvyko panaikinant BK 199 straipsnio 4 dalį, kurioje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už specialaus veikos dalyko (šaunamųjų ginklų, sprogmenų, radioaktyvių, nuodingų medžiagų, strateginių prekių, narkotinių, psichotropinių medžiagų ar jų pirmtakų (prekursorių) kontrabandą. Tačiau to nereikia laikyti specialaus dalyko dekriminalizavimu, kadangi baudžiamoji atsakomybė už tam tikros, specifinės rūšies dalyko kontrabandą buvo įtvirtinta naujuose pagal atitinkamą nusikalstamos veikos dalyką BK straipsniuose, kurie pagal nusikalstamos veikos dalyko požymius priskirtini konkrečioms BK skyriams. Atitinkamai to nereikėtų laikyti kriminalizavimu, kadangi šie specialūs dalykai buvo perkelti į atskiras normas, įtvirtinusias baudžiamąją atsakomybę už disponavimą tokiais dalykais, taip pagerinant BK sistemos nuoseklumą ir logiškumą. Prie tokių veikų galima paminėti BK 253² straipsnį, kuriame buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų ar strateginių prekių kontrabandą. Baudžiamąją atsakomybę kvalifikuojančiu požymiu dabar laikomas šaunamųjų ginklų kiekis (ne mažiau nei 3), didelė sprogstamųjų medžiagų galia arba didelis šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų kiekis. Atitinkamai paminėtinas BK 256² straipsnis, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už branduolinių ar radioaktyvių medžiagų ar kitos jonizuojančios spinduliuotės šaltinių kontrabandą. Kvalifikuojančių požymių šiame straipsnyje nenumatoma. BK 260¹ straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandą. Kvalifikuojantys požymiai ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai yra analogiškai kaip ir kituose BK straipsniuose, kuriuose numatyta baudžiamoji atsakomybė už nurodytų medžiagų įsigijimą, turėjimą, realizavimą. BK 266¹ straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrabandą. Kvalifikuojančiais požymiais numatyti medžiagų kiekiai. BK

9 2023 m. kovo 10 d. Baudžiamojo kodekso 259 ir 269 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP-1767(3), žiūrėta 2024 m. sausio 16 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/05bcd330bf3b11ed924fd817f8fa798e?jfwid=-fpzjdc7b3>.

10 Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarcos pagrindinio komiteto išvada dėl Baudžiamojo kodekso 259 ir 269 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1767, žiūrėta 2023 m. gruodžio 16 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/458b5bd0bf3b11ed924fd817f8fa798e?jfwid=-fpzjdc7b3>.

11 Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo, Kodekso papildymo 71(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIVP-1766, žiūrėta 2023 m. gruodžio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/356d2b706bd011ed8a47de53ff967b64?jfwid=-fpzjdc74r>.

267² straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už stipriai veikiančių, nuodingų ar cheminių medžiagų kontrabandą. Kvalifikuojančių požymių nenumatyta. BK 276⁴ straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už tam tikrų Lietuvos Respublikos dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų kontrabandą. Kvalifikuojantys požymiai taip pat nebuvo įtvirtinti. Todėl, kaip matyti, kontrabandos veika buvo diferencijuota pagal kontrabandos dalyko specifiškumą, atsakomybę už specialius kontrabandos dalykus įtvirtinant tuose skyriuose, kurie reglamentuoja disponavimą būtent tokiais dalykais, taip harmonizuojant baudžiamąjį kodeksą.

Grįžtant prie BK 260¹ straipsnio aptarimo, įstatymų leidėjas, iškeldamas su kontrabanda nesusijusias normas į kitus BK skyrius pagal dalyką, siekė panaikinti dubliavimąsi su kituose skyriuose esančiomis nusikaltimų sudėtimis, dėl to baudžiamoji atsakomybė turi kilti tik už BK normą, numatančią narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabandą, ir papildomai BK 259 ar 260 normos, numatančios atsakomybę už narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimą ar atsisuntimą, neturi būti inkriminuojamos. Atitinkamai, įstatymų leidėjas iškeldamas su kontrabanda nesusijusias normas taip pat siekė išspręsti klausimą dėl nedidelių kiekių narkotinių medžiagų kontrabandos, už kurią BK 199 straipsnyje buvo numatyta neadekvati laisvės atėmimo bausmė, pavyzdžiui, už tokių medžiagų neteisėtą importą neatsižvelgiant į jų kiekį (kad ir iki 5 g kanapių) sankcija numatė nuo 3 iki 10 metų laisvės atėmimo bausmę. Todėl BK 199 straipsnio reforma išsprendė ir mažų narkotinių medžiagų kiekių (neturint tikslo jų platinti) importo perteklinio baudimo problemą. Už nedidelių narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekių kontrabandą (BK 260¹) baudžiama bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 2 metų. Atitinkamai, „paprasto“ kiekio narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabanda (neturint tikslo platinti) gali užtraukti ne tik laisvės atėmimo bausmę, bet ir baudą ar areštą.

Kita vertus, įstatymų leidėjas galėjo įvertinti baudžiamajame įstatyme įtvirtintas gana skirtingai konstruojamas nusikalstamų veikų sankcijas, kai vienu atveju numatomos labai plačios „žirklės“, sudarančios visas galimybes teismams tinkamai individualizuoti kaltiesiems asmenims skiriamas bausmes, tačiau šio skyriaus atveju, priešingai, numatomos labai siauros „žirklės“ (pavyzdžiui, tam, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno ar siuntė narkotines ar psichotropines medžiagas turėdamas tikslą jas parduoti ar kitaip platinti arba pardavė ar kitaip platino narkotines ar psichotropines medžiagas, gresia laisvės atėmimo bausmė nuo 2 iki 8 metų (BK 260 straipsnio 1 dalis). O BK 260¹ straipsnio 3 dalyje viršutinė sankcijos riba dar padidėjo (nuo 2 iki 10 metų), tai, manytina neatitinka bausmės proporcingumo ir teisingumo principų, nes teisės taikymo praktikoje teismai dažnai skiria švelnesnes nei sankcijos mažiausia riba bausmes, o tam pasitelkia BK bendrosios dalies normas (pavyzdžiui, BK 54 straipsnio 3 dalis)¹². Todėl net ir po BK

12 D. Pranka moksliniame straipsnyje („Teisingos bausmės beiškant: švelnesnės bausmės skyrimas už neteisėtą disponavimą dideliu ar labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu“, *Teisės problemos* 99, 1 (2020): 57–83) nurodo, kad BK 54 straipsnio 3 dalies taikymas teismų praktikoje skirtingais metais siekia nuo 28,6 proc. iki 34,3 proc. tarp visų apylinkės teismų išnagrinėtų su narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu susijusių bylų. Tai rodo, kad teisės taikymo praktikoje dažnai skiriamos bausmės mažesnės nei žemiausia sankcijos riba, taigi, sankcija yra per griežta. Minimas autorius daro analogiškas išvadas.

pakeitimų baudžiamajai politikai vis dar būdinga tai, kad skiriamos terminuoto laisvės atėmimo bausmės yra itin griežtos, orientuotos į ilgalaikį nuteistųjų izoliavimą, nors, pasak Konstitucinio Teismo, bausmės neturi būti griežtesnės negu reikia, kad padaręs nusikaltimą asmuo pasitaisytų, t. y. ateityje nebe nusikalstų¹³. Šiame kontekste pabrėžtina, kad nesisteminis ir tarpusavyje nesuderintas teisinis reguliavimas ne tik neprideda prie aiškesnio, humaniškesnio baudžiamojo įstatymo kūrimo, bet, priešingai, sukuria prielaidas plėtoti itin griežtai baudžiamajai politikai.

Visiško dekriminalizavimo sulaukė BK 298 straipsnyje įtvirtintas baudžiamasis nusižengimas (neteisėtas žemėnaudos riboženklis pakeitimas). Tokia veika nebeužtraukia atsakomybės. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos pagrindinio komiteto išvadoje nurodoma, kad BK 298 straipsnio norma ne tik neįtvirtina jokios pavojingos nusikalstamos veikos, bet ir yra visapusiškai „mirusi“ baudžiamojo įstatymo norma. Nuo 2016 m. nebuvo išnagrinėta nei viena baudžiamoji byla dėl aptariamų nusikalstamos veikos. Tokio pobūdžio teisiniai santykiai yra visapusiškai sprendžiami civilinėmis teisinėmis priemonėmis, atliekant naujus kadastrinius matavimus ir kt. Vien tai, kad atitinkamas riboženklis yra perkeliamas, savaime neturi jokios įtakos asmenų turtingumui teisėms ir tokio pobūdžio pažeidimai yra nesudėtingai ištaisomi¹⁴.

1.4.2. Naujų sudėčių atsiradimas ir jų korekcija

Dėl 2023 m. baudžiamojo įstatymo pakeitimų už daugelį turtinių, ekonominių, finansinių nusikaltimų, kurie priskirti prie sunkių nusikalstamų veikų, atsirado galimybė skirti alternatyvią bausmę – baudą (BK 206 straipsnio 4 dalis, 207 straipsnio 3 dalis, 208 straipsnio 3 dalis, 209 straipsnio 2 dalis, 219 straipsnio 2 dalis, 220 straipsnio 2 dalis, 221 straipsnio 2 dalis, 222 straipsnio 2 dalis, 246 straipsnio 3 dalis). Bauda už sunkius nusikaltimus šiuo metu yra nuo 150 MGL (7 500 Eur) iki 6000 MGL (300 000 Eur). Atsiradus galimybei už nurodytus nusikaltimus skirti baudą tokius ikiteisminius tyrimus dabar galima užbaigti prokuroro pareiškimais dėl baudžiamojo įsakymo priėmimo.

Pakeistuose BK straipsniuose buvo išplėstas galimų alternatyvių bausmių sąrašas už nesunkius ar apysunkius nusikaltimus. Buvo numatyta, kad už tokias nusikalstamas veikas būtų galima taikyti visas BK numatytas bausmių rūšis, todėl pakeisti straipsniai buvo papildyti tomis bausmių rūšimis, kurios nebuvo juose numatytos.

XXXI skyriuje (Ekonominiai nusikaltimai) buvo numatyti nauji specifiniai kvalifikuojantys

13 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas, *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 109-3004.

14 Pagrindinio komiteto išvada dėl Baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189(1), 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199(1), 199(2), 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224(1), 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267(1), 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253(2), 256(2), 260(1), 266(1), 267(2), 267(3), 276(4), 282(1) straipsniais ir Kodekso 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto (XIIIIP-4856(3)). Pasiūlymo teikėjas Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Žiūrėta 2023 m. gruodžio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2196dbb0e4e211eda305cb3bdf2af4d8?jfwid=-fpzjdc7vt>.

požymiai. Pavyzdžiui, BK 203 straipsnyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė ne tik už juridinio asmens asmens įsteigimą neteisėtai veiklai nuslėpti ar vadovavimą tokiam juridiniam asmeniui, bet ir už juridinio asmens įsigijimą neteisėtos veiklos vykdymo tikslais. Atitinkamai BK 204 straipsnyje taip pat buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė ne tik už didelio kiekio prekių pažymėjimą svetimu prekės ženklu, bet ir už „didelės vertės“ prekių pažymėjimą svetimu prekių ženklu, taip pat jų įsigijimą, gabenimą ir laikymą komerciniais tikslais. Be to, BK 206 straipsnyje buvo padidinta baudžiamosios atsakomybės taikymo riba nuo 150 MGL iki 400 MGL dydžio, o BK 208 straipsnyje padidinta baudžiamosios atsakomybės taikymo riba baudžiamąją atsakomybę užtraukia tik padarius „didelę turtinę žalą“ bent vienam kreditoriui (ankstesnėje redakcijoje pakako bet kokios turtinės žalos padarymo kreditoriams). O BK 212 straipsnyje buvo apibrėžtas neteisėtos veiklos „stambaus masto“ kriterijus. Buvo nustatyta, kad BK 202 ir 203 straipsniuose nurodyto neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla ir neteisėtos juridinio asmens veiklos mastas yra stambus, kai iš šios veiklos gautos paskutinių 12 mėnesių pajamos arba nustatyta tvarka neįtrauktų į apskaitą prekių vertė viršija 500 MGL dydžio sumą.

BK pakeitimuose dėl ekonominių-finansinių veikų atsirado naujos kvalifikuotos nusikaltimų sudėtys, kadangi atsiradus „labai didelės žalos“ požymiui nusikaltimai dabar priskiriami sunkių nusikaltimų kategorijai. BK atsirado šios naujos kvalifikuotos nusikaltimų sudėtys: BK 206 straipsnio 4 dalis (Kredito, paskolos, tikslinės paramos, subsidijos ar dotacijos panaudojimas ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką), BK 207 straipsnio 3 dalis (Kreditinis sukčiavimas), BK 208 straipsnio 3 dalis (Skolininko nesąžiningumas), BK 209 straipsnio 2 dalis (Nusikalstamas bankrotas), kurios užtraukia baudžiamąją atsakomybę už pagrindinėje sudėtyje numatyta veika sukeltą „labai didelę turtinę žalą“, o BK 206 straipsnio 4 dalis ir BK 207 straipsnio 3 dalis ir už „dalyvavimą organizuotoje grupėje“. Kadangi paprastai organizuotos grupės kėsina į didesnės vertės turto pagrobimą, už tokio turto pagrobimą buvo įtvirtinta griežtesnė atsakomybė.

BK 222 ir 223 straipsniuose buvo įtvirtintas alternatyvus nusikalstamos veikos padarinių požymis – „didelė turtinė žala“. Po įsigaliojusių pakeitimų pakanka nustatyti, kad dėl apgaulingos ar aplaidžios finansinės apskaitos padaryta „didelė turtinė žala“ (pvz., nesumokėtų mokesčių suma viršija 20 000 Eur). Šis padarinių požymis yra savarankiškas ir nėra siejamas su būtinybe tuo pačiu nustatyti, ar dėl apgaulingos ar aplaidžios finansinės apskaitos kilo ir kiti įstatyme įtvirtinti padariniai, t. y. negalima iš dalies ar visiškai nustatyti asmens veiklos, jo turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ir struktūros. Viena vertus, naujo padarinių požymio turinys labai konkretus ir aiškus. Kita vertus, sudėtingų problemų nesprenžia (nebent palengvina įrodinėjimą valstybės kaltintojui). Taip pat BK 222 straipsnyje atsirado nauja kvalifikuojanti nusikaltimo sudėtis – atsižvelgiant į kilusius padarinius – jeigu padaroma „labai didelė turtinė žala“. Tokia veika jau priskiriama sunkių nusikaltimų kategorijai.

BK 253 straipsnyje buvo įtvirtinta alternatyvi veika „panaudojo“, kadangi, asmeniui panaudojus neteisėtai turimą šaunamąjį ginklą ar šaudmenis, nusikalstama veika kvalifikuojama kaip minėtų daiktų nešiojimas, gabenimas, nors pagal savo prasmę veika labiausiai atitinka

panaudojimo požymius. Diskusijų etape buvo remiamasi teismų praktika, kurioje nurodoma, kad „baudžiamajame įstatyme įtvirtintose nusikalstamų veikų sudėtyse realizavimo ir (pa)naudojimo sąvokos paprastai vartojamos atskirai, t. y. jos abi normų dispozicijos nurodomos kaip alternatyvūs nusikalstamos veikos sudėties objektyvieji požymiai (pvz., BK 199² straipsnis, 300 straipsnis, 214 ir 215 straipsniai). Todėl baudžiamajame įstatyme realizavimo ir panaudojimo sąvokos nėra tapatinamos, dėl to nėra pagrindo šių sąvokų sutapatinti ir aiškinant bei taikant BK 253 straipsnyje nustatytus objektyvius nusikaltimo požymius. Todėl alternatyvios veikos „panaudojo“ įtvirtinimas buvo grindžiamas teismų praktika, kai kildavo neaiškumų, kaip kvalifikuoti ginklo panaudojimo atvejus. Asmuo, kuris miške iššovė šovinius, bus teisiamas ne tik už neteisėtą įgijimą, laikymą ir nešiojimą, bet ir panaudojimą. Jeigu asmuo panaudos šaunamąjį ginklą prieš asmenį (šovė į žmogų), tai tokie veiksmai turėtų būti kvalifikuojami pagal atitinkamą sveikatos sutrikdymo ar gyvybės atėmimo, nužudymo normas, o BK 253 straipsnis, manytina, turėtų būti inkriminuojamas tais atvejais, kai ginklas nenaudojamas prieš asmenį. Manytina, kad jeigu, pavyzdžiui, tarpusavio konflikto metu vieną kartą iššaus į žemę ir vieną kartą į nukentėjusįjį, jo veiksmai gali būti kvalifikuojami kaip sutaptis (priklausomai nuo tyčios)¹⁵.

Akcentuojama, kad į 282¹ straipsnio apimtį buvo perkelta ir neblaivumo, ir transporto priemonių apibrėžimo sąvoka iš pakeisto BK 281 straipsnio 8 ir 9 dalių, kurios buvo panaikintos. Lakoniškai nurodoma, kad neblaivumo sąvoka ne visai atitinka BK 281 dispozicijos kvalifikuojančio požymio turinį, kadangi normoje nurodoma, jog transporto priemonę turi vairuoti neblaivus kaltininkas („Tas, kas vairavo <...> būdamas neblaivus“), o aiškinant sąvokas pateiktame neblaivumo apibūdinime matyti, kad neblaivus asmuo nebūtinai tas, kuris vairavo transporto priemonę būdamas neblaivus, bet ir tas, kuris vairavimo ir eismo įvykio metu galėjo būti ir blaivus, tačiau svaiginančias medžiagas suvartojo po eismo įvykio. Toks sąvokos apibrėžimas suderintas su BK 281¹ straipsnio dispozicija, bet BK 281 straipsnio dispozicijos prasme suderinamumo pritrūko, kadangi dispozicija reikalauja vairavimo būnant neblaiviam.

1.4.3. Ekonominių rodiklių pokyčių įtaka dalyko vertės ir žalos nustatymui bei nusikalstamų veikų kvalifikavimui

Ankstesnė, iki priimtų pakeitimų galiojusi, BK redakcija numatė, kad nusikalstamų veikų nuosavybei (BK XXVIII skyrius), ekonomikai ir verslo tvarkai (XXXI skyrius), finansams (BK XXXII skyrius), kai kurias veikas teisingumui (BK XXXIV skyrius) kvalifikuojančiais požymiais, be kitų, galėjo būti nusikalstamos veikos dalyko vertės arba padarytos žalos dydis. Atitinkamai buvo vartojama arba „didelės vertės“ turto ar prievolės arba „didelės turtinės žalos“ sąvokos. Pakeitimais BK sistema šiuose skyriuose buvo papildyta įvedant „didelės vertės / žalos“ papildomus kvalifikuojančius – „labai didelės vertės turto ar prievolės“ ar „labai didelės turtinės žalos“

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-300/2014, <https://www.infolex.lt/tp/828620>; Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-325-579/2021, <https://www.infolex.lt/tp/2028440>.

požymius¹⁶.

Aptariamais įstatymo pakeitimais buvo pakeista ankstesnėje redakcijoje vartotos didelės vertės ir didelės žalos MGL riba. Buvusi 250 MGL (arba 12 500 Eur) riba buvo padidinta iki 400 MGL (arba 20 000 Eur) ribos. Buvo įvestas labai didelės vertės arba labai didelės turtinės žalos požymis, kurios dydis – 900 MGL (arba 45 000 Eur) riba. MGL dydžiai buvo nustatyti pakeičiant ar įvedant naujai sąvokų išaiškinimo straipsnius atitinkamuose BK skyriuose (pvz., BK 212, 224¹, 248, 282¹ straipsniuose).

Vertinant tokių ekonominius rodiklius (MGL) išreikštų požymių didinimo pagrindimą, paminėtina Seimo Teisės ir teisėtvarkos pagrindinio komiteto išvada dėl BK pakeitimų įstatymo projekto¹⁷, kuriame nurodoma, kad atsižvelgiant į tai, jog pastaruosius kelerius metus Lietuvoje reikšmingai didėjo darbo užmokestis, augo infliacija ir pan., siūlomas ekonominius rodiklius (MGL) išreikštų požymių vertės didinimas. Komiteto išvadoje taip pat nurodoma, kad BK numatyti MGL dydžiai nuo BK įsigaliojimo iš esmės nesikeitė ir neatitinka realios ekonominės padėties valstybėje, todėl buvo pasiūlytas visame BK vienodas didelės turtinės žalos / didelės turto vertės pobūdžio požymių 400 MGL dydis (kai tai nesusiję su sunkaus nusikaltimo inkriminavimu) ir labai didelės turtinės žalos / labai didelės turto vertės ar pan. pobūdžio požymių 900 MGL dydis (kai tai reikštų sunkaus nusikaltimo inkriminavimą). Tokiam sisteminiam požiūriui pritarė absoliuti dauguma pastabas teikusių institucijų.

Kadangi ankstesnėje redakcijoje buvęs kvalifikuojantis požymis „didelė vertė“, siekęs 250 MGL (arba 12 500 Eur) buvo pakeistas nauju dydžiu – 400 MGL (arba 20 000 Eur), įsigaliojus pakeitimams, kai kurios veikos, kurios buvo kvalifikuotos pagal didelės vertės ar žalos požymį ir nesiekiančios naujos ribos (400 MGL arba 20 000 Eur), turėjo ir turės būti perkvalifikuotos pašalinant kvalifikuojantį didelės vertės ar žalos požymį iš įtarimo ar kaltinimo. Toks perkvalifikavimas gali daryti poveikį tiriamos nusikalstamos veikos sunkumo laipsniui, kadangi kai kurie sunkūs nusikaltimai dabar prilyginti nesunkiems nusikaltimams. Ši tendencija išryškėja turtiniuose nusikaltimuose, kur po įsigaliojusių pakeitimų nedidelė turto vertė ar turtinė žala laikytina baudžiamuoju nusižengimu arba nusikalstama veika dekriminalizuota, nepasiekus minimalaus dydžio. Pagrindinės nusikalstamos veikos sudėtys (be kvalifikuojančių vertės požymių) priskiriamos nesunkių nusikaltimų kategorijai arba jos nebelaikomos nusikalstamomis veikomis. Didelė vertė ar

16 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224-1, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267-1, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253-2, 256-2, 260-1, 266-1, 267-2, 267-3, 276-4, 282-1 straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8475.

17 Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto išvada dėl Baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189(1), 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199(1), 199(2), 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224(1), 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267(1), 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253(2), 256(2), 260(1), 266(1), 267(2), 267(3), 276(4), 282(1) straipsniais ir Kodekso 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto Nr. XIIIIP-4856(3), žiūrėta 2023 m. gruodžio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2196dbb0e4e211eda305cb3bdf2af4d8?jfwid=-fpzjdc7vt>.

žala tapo apysunkiū nusikaltimu, o labai didelė vertė ar žala – sunkiu nusikaltimu.

Reikšminga tai, kad didelės vertės ar žalos požymiu ankstesnėje redakcijoje buvę sunkūs nusikaltimai po pakeitimų visame BK buvo prilyginti apysunkiems nusikaltimams¹⁸, pvz.: BK 199–200 straipsniai (kontrabandos ir akcizinių prekių nusikaltimai)¹⁹.

Pakeitimais buvo įtvirtinta minimali MGL riba baudžiamajai atsakomybei už kontrabandą (BK 199 straipsnis), už muitinės apgaulę (BK 199¹ straipsnis), o už neteisėtą disponavimą akcizinėmis prekėmis (BK 199² straipsnis), už neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą (BK 200 straipsnis) nepasikeitė ir liko ta pati – 150 MGL (arba 7 500 Eur). Tačiau po pakeitimų anksčiau buvusi kvalifikuojanti šių nusikalstamų veikų dalyko vertės riba 250 MGL (arba 12 500 Eur) buvo padidinta iki 900 MGL (arba 45 000 Eur), todėl šie nusikaltimai dabar priskiriami sunkių nusikaltimų kategorijai tik tada, kai dalyko vertė viršija 45 000 Eur sumą. Nurodyti straipsniai pagal jau aptartą „ekonominių rodiklių (MGL) pokyčių“ sistemą buvo papildyti tarpine kvalifikuojančia sudėtimi, kai nusikaltimo dalyko vertė yra nuo 400 MGL (arba 20 000 Eur) iki 900 MGL (45 000 Eur). Nurodyti nusikaltimai, kai dalyko vertė yra nuo 150 iki 400 MGL ir nuo 400 iki 900 MGL, yra priskiriami apysunkių nusikaltimų kategorijai, ir skiriasi tik laisvės atėmimo galima viršutinė riba (pirmųjų – iki 4 metų, antrųjų – iki 6 metų).

Mokestiniuose nusikaltimuose, konkrečiai BK 219, 220, 221 straipsnių pakeitimais, buvo nustatyta, kada pagal šiuos straipsnius baudžiamoji atsakomybė taikoma viršijus 400 MGL (20 000 Eur) ribą. Analogiškai ir kai kuriuose ekonominiuose nusikalstamuose (BK 204, 206, 208, 209 straipsniai) tokios 400 MGL (20 000 Eur) ribos nustatymas galimai lems, kad anksčiau tiriamos nusikalstamos veikos bus dekriminalizuotos, kadangi pasikeitė tiriamų nusikalstamų veikų minimali kriminalizavimo riba (kuri ankstesnėje BK redakcijoje buvo įvairi priklausomai nuo nusikalstamos veikos). Toks pasikeitimas galimai nulems ir tam tikrų procesinių prievartos priemonių taikymo galimybę, nes pasikeitus įstatymui tokios galimybės gali nelikti. Atitinkamai, po gegužės 1 dienos pasikeitus pagrindams, ankstesnių procesinių prievartos priemonių taikymas turėjo būti nutrauktas. BK 219 straipsnio 2 dalyje ir 221 straipsnio 2 dalyje padidinta kvalifikuojančių požymių (nesumokėtų mokesčių) riba nuo 500 MGL iki 900 MGL, tačiau sykiu baudžiamoji atsakomybė sugriežtinta, nes buvo pakeista šių kvalifikuotų nusikaltimų sudėčių sunkumo kategorija iš apysunkio į sunkų nusikaltimą. O BK 220 straipsnio 2 dalyje baudžiamoji atsakomybė sušvelninta padidinant kvalifikuojančio požymio (nesumokėtų mokesčių) ribą nuo 750 MGL iki 900 MGL, nors nei nusikaltimo sunkumo kategorija, nei bausmės dydis nepasikeitė.

Turtinės žalos taisyklė buvo įtvirtinta ir nusikaltimų, ir baudžiamųjų nusižengimų transporto eismo saugumui skyriuje (BK XXXIX skyrius), šį skyrių papildant nauju sąvokų

18 Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo 178 str. 3 d. (suvestinė redakcija nuo 2024-01-01, *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741).

19 Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo, be kitų straipsnių, 199 ir 200 straipsniai – padidėjus kontrabandos dalyko vertei iki pakeitimų buvę sunkūs nusikaltimai po pakeitimų kvalifikuojami pagal normos pirmą arba antrą dalis, kurios yra apysunkiai nusikaltimai (suvestinė redakcija nuo 2024-01-01, *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741).

išaiškinimo – 282¹ – straipsniu.

Aptartų ekonominių pokyčių korekcijos reikšmingai prisidėjo prie BK sistemizavimo ir optimizavimo, kadangi pagerino ekonominių rodiklių nuoseklumą, vienodinimą ir sistemiškumą visame BK, kadangi šie buvo tobulinami ne lokaliai (konkrečiuose kodekso skyriuose), o apėmė visą BK.

1.4.4. Baudžiamųjų įstatymų pokyčių poveikis kitiems įstatymams

Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai²⁰. Koncentruotai aptariant Baudžiamojo kodekso (toliau – BPK) pakeitimų ryšį ir poveikį kitiems įstatymams, paminėtinas BPK ir jo turinio pakeitimai. BPK 122 straipsnio 4 dalis (suėmimo pagrindas, kai pagrįstai manoma, kad įtariamasis darys naujus nusikaltimus, jeigu jau yra padaręs sunkius ar labai sunkius nusikaltimus ar kitus šioje dalyje nurodytus nusikaltimus) buvo papildyta naujais nusikaltimais – BK 178 straipsnio 3 dalyje, 182 straipsnio 2 dalyje 183 straipsnio 2 dalyje, 184 straipsnio 2 dalyje, 199 straipsnio 2 dalyje, 199¹ straipsnio 2 dalyje, 199² straipsnio 2 dalyje, 200 straipsnio 2 dalyje, 207 straipsnio 2 dalyje. Tai sisteminis pakeitimas, nulemtas BK pokyčių, kuriais naujos veikos buvo įtrauktos į sunkių ar labai sunkių nusikaltimų kategoriją. Aptariamo straipsnio apimtį papildžius naujomis veikomis buvo praplėstas vienas iš suėmimo taikymo pagrindų, todėl suėmimas gali būti pagrįstas dažnesniais nei iki tol atvejais.

BPK 151 straipsnio 7 dalis (reglamentuojanti laikiną nuosavybės teisių apribojimą, kai apribojimo pratęsimo skaičius neribojamas) papildyta naujais nusikaltimais: 178 straipsnio 3 dalyje, 182 straipsnio 2 dalyje, 183 straipsnio 2 dalyje, 184 straipsnio 2 dalyje, 189¹ straipsnio 1 dalyje, 199 straipsnio 2 dalyje, 199¹ straipsnio 2 dalyje, 199² straipsnio 2 dalyje, 200 straipsnio 2 dalyje, 206 straipsnio 2 dalyje, 207 straipsnio 2 dalyje, 220 straipsnio 1 dalyje, 222 straipsnio 1 dalyje, 246 straipsnio 2 dalyje. Atitinkamai, BK pakeitimai, susiję su nusikaltimų sunkumu, išplėtė atvejus, kai galimas laikinas nuosavybės teisių apribojimas, kai toks apribojimas gali būti pratęstas neribotą kartų skaičių.

*Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimai*²¹. Atskirai paminėtini ir Administracinių nusižengimo kodekso (toliau – ANK) pakeitimai, nulemti BK pokyčių. ANK 122 straipsnio pakeitimas (Autorių ir gretutinių teisių pažeidimas) taikytinas tada, kai neteisėtų kopijų vertė neviršija 400 bazinių baudų ir nuobaudų dydžių, kurie būtini baudžiamajai atsakomybei kilti (BK 192 straipsnis). O ANK 137 straipsnio pakeitimas numatė administracinę atsakomybę už naminių stiprių alkoholinių gėrimų gamybos įrangos gaminimą, laikymą, gabenimą ar realizavimą (dekriminalizavus šią veiką BK 201 straipsnyje). ANK 187 straipsnio pakeitimas, naujai papildytas 187¹ straipsniu, kuris taikomas tada, kai nėra galimybės taikyti baudžiamąją atsakomybę pagal

---

20 Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122, 151, 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8477.

21 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113-1, 187-1, 474-1 straipsniais įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8476.

BK 219, 220, 221 straipsnius, kai neviršijama 400 MGL nesumokėtų mokesčių riba, būtina baudžiamajai atsakomybei kilti. Paminėtinas ANK 205 straipsnio pakeitimas, kuris taikomas tada, kai nėra galimybės taikyti baudžiamąją atsakomybę už apgaulingą ar aplaidų finansinės apskaitos tvarkymą pagal BK 222 ir 223 straipsnius (nesant baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių). Dekriminalizavus baudžiamuosius nusižengimus pagal BK 196 ir 197 straipsnių 3 dalis, administracinių nusižengimų kodeksas buvo papildytas nauju ANK 474¹ straipsniu, numatančiu administracinę atsakomybę už neteisėtą poveikį elektroniniams duomenims ar informacinei sistemai.

*Kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio papildymas*²². Paminėtinas ir kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pakeitimas, į minėto straipsnio apimtį įtraukiant BK naujai atsiradusius apysunkius, sunkius ar labai sunkius nusikaltimus, ir taip leidžiant atlikti kriminalinės žvalgybos tyrimą ir dėl nusikaltimų, numatytų BK 178 straipsnio 3 dalyje, 182 straipsnio 2 dalyje, 183 straipsnio 2 dalyje, 184 straipsnio 2 dalyje, 199 straipsnio 2 dalyje, 199¹ straipsnio 2 dalyje, 199² straipsnio 2 dalyje, 200 straipsnio 2 dalyje, 207 straipsnio 2 dalyje, 240 straipsnyje, 246 straipsnio 2 dalyje, 253² straipsnio 1 dalyje, 266¹ straipsnio 1 dalyje, 267² straipsnio 1 dalyje, 276⁴ straipsnio 1 dalyje. Toks įstatymo pakeitimas gerokai praplėtė nusikaltimų, dėl kurių galima atlikti kriminalinės žvalgybos tyrimą, apimtį. Dėl to kriminalinės žvalgybos tyrimas gali būti atliekamas, kai turima informacijos apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų nusikaltimą arba apie apysunkius nusikaltimus, numatytus, pavyzdžiui, BK 178 straipsnio 3 dalyje, t. y. dabar pareigūnams galima atlikti kriminalinės žvalgybos tyrimą siekiant identifikuoti asmenis, vykdančius atvirąsias vagystes ar kišenvagystes, taip gerokai praplečiant kriminalinės žvalgybos veiklos apimtį. Atitinkamai Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos teikdamas poziciją dėl BK pakitimų nurodė, kad policijos tikslas yra užtikrinti visuomenės saugumą, formuoti saugią aplinką, todėl siūlymas apriboti galimybę užkardyti atvirai vykdomas vagystes, sisteminės šio tipo nusikalstamas veikas ir vykdyti jų prevenciją, identifikuoti nusikalstamas veikas darančius asmenis gali turėti įtakos visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai²³.

Išvados

1. Lietuvos Respublikos BK pakeitimai atspindi diferencijuotą požiūrį į baudžiamąją atsakomybę dekriminalizavus kai kurias kodekso veikas, panaikinus tam tikrus kvalifikuojančius

22 Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8478.

23 Pagrindinio komiteto išvada dėl Baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189(1), 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199(1), 199(2), 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224(1), 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267(1), 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253(2), 256(2), 260(1), 266(1), 267(2), 267(3), 276(4), 282(1) straipsniais ir Kodekso 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto (XIIIP-4856(3)). Pasiūlymo teikėjas Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Žiūrėta 2023 m. spalio 16 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2196dbb0e4e211eda305cb3bdf2af4d8?jfwid=-fpzjdc7vt>.

požymius, įvedus naujus kvalifikuojančius požymius. Šie pakeitimai rodo siekį sistemiskai harmonizuoti BK, panaikinti perteklinį reglamentavimą ir efektyvinti įstatymo taikymą praktikoje.

2. Įstatymų leidėjas padidino minimalias baudžiamosios atsakomybės taikymo ribas, taip susiaurindamas baudžiamosios atsakomybės taikymo sritį ir tam tikras nusikalstamas veikas perkeldamas į administracinių nusižengimų sritį. Tokie pakeitimai rodo, kad baudžiamosios justicijos sistema orientuojama į atsakomybės už lengvesnius nusikaltimus apsvarstymą iš naujo susikoncentruojant į sunkesnius nusikaltimus, siekiant bausmių proporcingumo, derinant prie šiuolaikinių nusikaltimų sudėtingumo ir mažinant mažiau pavojingų veikų kriminalizavimą.
3. Lietuvos Respublikos BK pakeitimai atspindi strateginį teisinių ribų, taikomų didelės vertės turtui ar įsipareigojimams ir didelei turtinei žalai nustatyti, koregavimą. Šie pakeitimai yra tiesioginis atsakas į šalies ekonomikos pokyčius, pavyzdžiui, darbo užmokesčio didėjimą ir infliaciją užtikrinant, kad teisės normos išliktų aktualios ir veiksmingos šiuolaikiniame ekonominiame kontekste. Toks vienodas reguliavimas įvairiuose BK skyriuose prisideda prie teisinės sistemos nuoseklumo ir sistemiskumo kūrimo, taip pat atspindi pastangas labiau suderinti įstatymą su faktine ekonomine padėtimi Lietuvoje, tai daro įtaką nusikalstamų veikų klasifikavimui ir procesinių priemonių taikymui.
4. Lietuvos Respublikos BK pakeitimai lėmė reikšmingus ir išsamius pokyčius įvairiose teisės srityse (BPK, ANK, Kriminalinės žvalgybos įstatyme). Šie pakeitimai yra strateginis posūkis link griežtesnio požiūrio į kriminalinę žvalgybą ir teisminį procesą, kadangi išplečia šių teisės šakų veikimo sritį, tačiau ir pabrėžia įsipareigojimą labiau stiprinti visuomenės saugumą ir siekį sukurti platesnį teisinių priemonių, reikalingų vykdant nusikaltimų išaiškinimą ir prevenciją.

Criminal Law Changes and Initiatives in 2023

Mykolas Romeris University Law School
Institute of Criminal Law and Criminal Proceedings

Dr. Linas Žalnierius

E-mail: linaszalnierius@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-23-01-04

Summary. *This article systematically analyses the most important changes and innovations of the Criminal Code of the Republic of Lithuania in 2023. The impact and significance of the adopted innovations on the practice of law application is presented in a concentrated manner. The changes analysed were characterised by the aim of the systematic harmonisation of the Criminal Code, the elimination of redundant regulation and the effective application of the law in practice. The article also reveals that the changes implemented in the criminal justice system are oriented towards reviewing liability for minor offences, focusing on more serious offences, aiming at the proportionality of penalties, adapting to the complexity of modern crimes and reducing the criminalisation of less dangerous offences. A systematic review of the amendments adopted discusses their relationship and implications for other laws, taking into account legislative developments in related branches of law, which have seen a strategic shift towards a more rigorous approach to criminal intelligence and judicial proceedings, thereby strengthening public security and the aim of creating a broader range of legal tools for the detection and prevention of crime. The article discusses significant draft amendments to the Criminal Law which have not been adopted, but which have been the subject of wider public debate.*

Keywords: *Criminal Code; amendment to the Criminal Code; changes in dispositions and sanctions; decriminalisation.*